

Biztosítás jégkár ellen.

Biztosítás tüzekár ellen.

Szállítvány-biztosítás.

MAGYAR-FRANCZIA BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

Budapest. Igazgatósági helyiség: IV. ker. városháztér 1.
Befizetett alaptőke *1884. decz. 31-iki mérleg szerint.* frt 4,000,000.— aranyban.
Tartalék alapok " 4,490,160.79 "
A gazdaközönség figyelmébe ajánljuk a rendkívül előnyös **mezőgazdasági általánybiztosítás** nemkülönben a **jégbiztosítás**, melynél **csak e társaság által alkalmazott különösen kedvező feltételek (50% feltételes díj-engedmény, 6 évi biztosításnál egy ingyen év stb.)** nyújtatnak.

Kisorsolással egybekötött életbiztosítás.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvárusnál kapható — az osztrák tartományok számára Szelinski György cs. kir. egy. könyvárusnál Bécsben I., Stefansplatz 6.

IGAZSÁGÜGYI RENDELETEK.

A MAGYAR KIR. KORMÁNY ÁLTAL KIBOCSAJTOTT

TÖRVÉNYKEZÉSI RENDELETEK GYŪJTEMÉNYE.

BETŰRENDES TÁRGYMUTATÓVAL ELLÁTVA.

BÍRÓSÁGOK, ÜGYVÉDEK stb. HASZNÁLATÁRA.

1875—1885. ÉVI FOLYAMOK.

Ára vászonba kötve 4 forint osztrák értékben.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában megjelent s minden könyvárusnál kapható — az osztrák tartományok számára **Szelinski György** csász. kir. egyetemi könyvárusnál Bécsben, I., Stephansplatz Nr. 6.

BUDAVÁRA VISSZAVÉTELE.

IRTA EGY SZEMTANU.

ANGOLBÓL FORDITOTTA, ELŐSZÓVAL ÉS JEGYZETEKSEL ELLÁTVA

DEÁK FARKAS.

Ára füzve 40 kr.

Postán bérmentve megkölve 45 kr.

A Franklin-társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A CZIGÁNYOKRÓL ÉS A CZIGÁNY ZENÉRŐL MAGYARORSZÁGON.

IRTA
LISZT FERENCZ.

Ára füzve 2 frt.

CHOPIN.

LISZT FERENCZ UTÁN FRANCZIÁBÓL

GRÓF WASS OTTILIA.

Ára füzve 1 frt 60 kr.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható — az osztr. tartományok számára **Szelinski György** cs. k. egy. könyvárusnál Bécsben I., Stefansplatz 6.

KÖZHASZNÚ MAGYARÁZÓ SZÓTÁR

A MAGYAR IRODALMI MŰVEKBE,

MAGÁN- ÉS HIVATALOS IRATOKBAN, HIRLAPOKBAN,
FOLYÓIRATOKBAN ÉS TÁRSALGÁSI NYELVBEN GYAKRABBAN ELŐFORDULÓ

IDEGEN SZAVAK MEGÉRTÉSÉRE ÉS HELYES KIEJTÉSÉRE.

IRTA

BABOS KÁLMÁN.

HARMADIK KIADÁS.

Ára füzve 1 forint 50 krajczár. Vászonba kötve 2 forint.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvkereskedésben kapható — az osztr. tartományok számára **SZELINSKI GYÖRGY** cs. k. egy. könyvárusnál Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6.

DEÁK FERENCZ BESZÉDEI.

MÁSODIK KÖTET.

1848—1861

Összegejtötte

KÖNYI MANÓ.

Ára füzve 2 forint 40 krajczár.

Az I. kötet 1829—1847. ára füzve 4 forint.

VASÁRNAPI UJSÁG

36-ÍK SZÁM. 1886.

BUDAPEST, SZEPTEMBER 5.

XXXIII. ÉVFOLYAM

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és egész évre 12 frt félre 6 * Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG**: egész évre 8 frt félre 4 * Csupán a **POLITIKAI UJONSÁGOK**: egész évre 6 frt félre 3 * Külföldi előfizetésekre a postai megkötésű viteldij is csatolandó

FŐHERCEGI NYARALÓ TÁTRAFÜREDEN.

Hogy micsoda behatással van a vasut egy természeti szépségekkel megáldott vidék fejlődésére, azt Magyarországon alig illusztrálja valami szembeötlőbben, mint a szeptesi fensík és az a lejtő, mely a Magas-Tátra alját szegélyezi. Szépnek alkotta ezt a természet időktől fogva, forrásvizeinek gyógyító hatását már a hajdankorban is ismerték az emberek, akadt is vállalkozó, a ki egy-egy ilyen forrás körül fürdőtelepet épített: ámde mily kezdetleges volt itt minden, a mit nem a természet, hanem csak az ember keze alkotott!

A mióta hazánk e gyönyörű vidékét a vasut

megnyitotta s távolabb lakóknak is megközelíthetővé tette: sűrűn támadtak itt a fürdők, turista-telepek, nyaralók, vendéglők; a régi fürdőhelyek roskatag kis kunyhói helyén stilszerű vadászlakok, nyári paloták csoportosulnak festői képekké, s az a Schmecknek nevezett kis kárpátalji fürdőcske is, melynek három évtized előtt még magyar neve sem volt s mely néhány kisszerű gerendaházból állott mindössze, ma már büszke svájci házak, kastélyok csoportja, melyet elragadtatással szemlél az idegen is.

Tátrafüred, miközben megszüle tőzsomszédjában Uj-Tátrafüredet, s kissé alantabban Alsó-Tátrafüredet, maga is megszépült, megifjúdott s fürdőháza, lakásokul szolgáló épületei s közös

mulató helyiségei által is első rangú hazai fürdőink sorába emelkedett.

És még folyvást emelkedik. Így csak nemrég fejezték be azt a gyönyörű nyaraló-kastélyt, melyet ma olvasóinknak rajzban is bemutatunk: József főherceg családjának nyaralóját.

Tavaly nyáron, midőn a főhercegi gyermekek egyike kissé gyöngékedett s hegyi levegőt ajánlottak az orvosok. *Klotild* főherceggasszony nem valamely külföldi, nagy hirbe hozott fürdőt, hanem Tátrafüredet kereste föl családjával s itt a természet elragadó bája, a balzsamos havasi levegő, a táj festői szépségei annyira megnyerték tetszését, hogy elhatározta itt állandó nyári otthon építeni.

vaszakadit Baksa István szemlén-, sáros- és ungyesgyei részirtokai adományozását kérte: «Föl-séged auspiciuma alatt hadakozván, több nem megvetendő győzelmet arattam a törökön, most is hű és derék katonaként viselkedem a hadjárat alatt.» Ismerték e jeles katona képességeit a kormány körében is, s nemcsak nagy gondja volt a kormányának az ő megnyerésére, hanem az 1685-dik június 19-diki amnestia külön, névszerint is megnevezi őt, ezredesi rangot ígérve neki s a midőn átállott, a hadi tanács szívére kötötte Caprarának, hogy Petneházyt kiváló becsben tartsa.

Maga Lipót császár az aradi diadal után nehéz aranylánczot küldött neki elismerése jeléül, melyen gyémántokkal szegélyezett arczképe függött. Mire az elérékenyült hadi elcszen meggyez: «Látjátok barátim, a király a helyett, hogy kötelet küldött volna hűtlenségemért, aranylánczjal ajándékoz meg nagylelkű voltában.» A pápa pedig, illetőleg az ő nevében Buonvisi bíbornok a svájci benzés barátoknak a keresztes bulláért beküldött pénzéből vett számára 552 frton egy aranylánczot s azt küldte el level kíséretében — a kálvinista Petneházyknak.

Előkezületek a hadjáratra.

Lapunk olvasói előtt ismeretesek már azok a tanácskozások, melyek az ostromló sereg Buda alá indulását megelőzték. Tudjuk, hogy két haditerv volt eredetileg, s a hadi tanácsban élénk vitákat idézett elő az a kérdés, hogy Buda ostromával kezdjek-e meg a magyarországi hadjáratot, míg végre Lotharingiai Károly főherceg véleménye jutott érvényre, nagy szerencsére Magyarországnak és a keresztényeknek.

Az egyenest Buda ellen induló sereg a magyarok és önkényesek nélkül kerekcszámban 62,000-re rugott. Készletben csak egyedül a császáriaknak a következő adatot át: 186 ágyú s mészár, közel 10,000 mázsa lőpor, 3000 mázsa gyúttacs, harmadfelezer mázsa darab ólom, 112,000-nél több ágyúgolyó, 441 láncozó golyó, közel ezer kartácslövet, 200 haubiczgránát, 54,000-nél több kézi gránát, közel 20,000 mészárbomba, harmadfelezer lőgömb és mintegy 1200 tüzes golyó. Ezenkívül a bajor választó 21, a brandenburgi 16 ágyút küldött. A hatalmas készlet között több új találmány volt, mint pl. óval alakú gránátok, mintegy 6000 darab, melyeket mészárból is lehetett löni, egyszerre többet is. Az angol király egy fiatal mérnököt, Richards Jakabot küldte a hadjáratra, a ki naplót is vezetett arról, s még tavasszal bemutató egy kis mészárka tervét, melyet a gránátosok övükre akasztva hordhattak, s melyből a gránátot 800 lépés távra lehetett vetni. A találmányt megvizsgálták, s valószínű, hogy alkalmazták is az ostrom alatt. Nagy reményeket fűztek még Gonzales Péter nevű spanyol tüzermérnök találmányához is, mely új keverékből készült, új szerkezetű ágyú volt, a melyhez külön fajta golyók is tartoztak. Ezekről azonban bebizonyult, hogy sok pénz nyelnek el, a nélkül, hogy az ágyúkon túlmennek.

Igen jól volt gondoskodva az élelmezésről is a Budát ostromló keresztény tábornál. A pozsonyi, magyaróvári, győri, komáromi, esztergomi, lévai, nyitrai, trencsényi, lipótvári, érsekújvári és köszegi kántárakban 216,000 mázsa liszt, 400,000 adag raktársült, 100,000 mérő zab volt készletben. A szállítmányokat az akkori szállítók fejedelme, Oppenheimer Sámuel, ki magát «Jud von Heidelberg»-nek írta alá — szolgáltatta. A mar-hahusodt az alföld metropolisai, Debreczen gondoskodott. A gazdag debreczeni marhakereskedők készeknek nyilatkoztak a marhát a sereg számára «akár Bécsbe is azon az áron hajtani, mint Győrbe». A markótyosok czikkjei leszállítást is keresztülvitte Rabatta, úgy hogy a katona Buda alatt a húst, kenyeret, halat, sőt, sajtot, bort egy oly olcsón vehette, mint Bécsben.

A Budaalatt harcoló magyarok, 20—24,000-en, mindenesetre a bécsi kormány politikáját jellemző féltékenységgel, az egyes detachement-okhoz lettek beosztva s azért önálló működés nyomait hiába keresnők náluk. Így például Scherfenberg kapott 2000 magyart, mely az Erdélyben előbb Brandenburgi Katalin fejedelemné kegyence, később notázott, kalandos, de vitéz Csáky László gr. parancsnoksága alatt volt, s nagybőrra Thököly-féle kurucokból állott. Csáky László nemcsak notázott és számozott Erdélyből, de Apaffy fejedelem határozottan szerződésileg ki is kötötte, hogy Csákyt Lipót császár erdélyi dolgokban ne használja.

Csáky czime magyar orsz. főkapitány (generális) volt, a nélkül, hogy tényleg is az lett volna. Tulajdonképeni rangja — ép úgy mint br. Barkóczy Ferenczé, Petneházy Dávidé és Gombos Imréé — ezredesi volt. Alatta kapitányok voltak: gr. Csáky Sámuel, br. Károlyi István, Jászai Kiss Balázs, Deák Ferencz, Horváth János stb.

Hatezer magyar Caraffa tiszai hadtestehez tartozott, br. Barkóczy Ferencz ezredessel, Semsey Zsigmond alezredessel, Semsey András, Senyeyi István, Bagossy László, Kovács András, Ragályi János, Berthóty István kapitányokkal. De legkitünőbb szerep jutott Buda vivásában a bajor fejedelem hadtestehez a győri végekből rendelt harmadfelezer embernek Eszterházy János győri kapitány vezérére alatt. Parancsnoksága alatt voltak: öccse, Eszterházy Mihály, ki Buda alatt halt is meg mint ezredes, rokona, Eszterházy Zsigmond kapitány, Babocsay Ferencz veszprémi kapitány, Zichy Imre vázsonyi kapitány, eörményesi Fiáth János és Miskey István győri őrnagyok.

A kanizsai kerületből Batthyány Ádám derek alkaptánya, Gyöngyösi Nagy Ferencz alig tudott 900 embert összehozni, úgy hogy július 4-diken így ír Nagy Ferencz Batthyány generálisnak: «En eleget gondolkodom rajta, miképen tölthessük ki a végbeliekből a táborba menő népet, de igazsággal írom Nagyságodnak, alig marad valaki itthon a végvárak őrzésére. Tán «szabad legényekből» lehetne az utasítás szerint egy csomót toborzani, de fizetés nélkül miképen mehessenek el, Nagyságod méltóságos ítéletére hagyom.» E «szabad legények», azaz szegény legényekből Festetics Pál kapitány valami száz «jó paripás, jó fegyveres legényt» felfogadott ugyan, de sajnos, nem mind volt ilyen, úgy hogy Nagy Ferencz a Buda alá megindult Batthyány-nak így vala kénytelen írni: «attól tartok, hogy ezekkel becsületet Nagyságod nem vall». Ebben azonban tévedett az aggódó vezegenerális, mert a szabad legények vitézül álltak meg helyöket Buda alatt. E csapat a bajor fejedelem hadtestehez lőn rendelve, s főbb tisztjei voltak: Tóti Lengyel János keszthelyi kapitány, ifj. Festetics Pál alkaptány, Békássy Miklós, gr. Eszterházy Farkas kapitányok, Fülöp György egerszegi alhadnagy stb.

Még részt vettek Buda ostromában Lotharingeni Károly oldalán a bánárvárosi generalatus csapatai, id. br. Bercsényi Miklós utóda, a «hű» Koháry István gr. vezérére alatt, Balassa Ádám és Balassa Gábor kekkői és korponai kapitányokkal s a bajor hadtestnél volt gr. Erdődy György lévai kapitánnyal. Ebben volt az esztergomi magyar őrség is, Botyán János esztergomi huszárkapitány és Kürtösy István hajdukapitány vezérére alatt. Bizonyos még, hogy a komáromi magyar őrség is ott volt Buda alatt, de számáról nem bírnok adatokkal.

Igy vagyunk a fölkelők meggelkel is. Csak egyeseket tudunk közülük megnevezni, hogy Buda alatt tényleg harcoltak. Így a Dunán túlról ifj. gr. Kéry Ferenczet, kit öreg atyja küldött Batthyány oldalához, aztán Desseő Zsigmondot, Tar Józseft, Ferenczy Pált, Taródyt. A Dunán innenről mindenkéltől gróf Czobor Ádámot, a vitéz, jókedvű ezredest, Rákóczi Ferencz egykori brigáderesét, a pennaforgratáshoz is értő volt kurucz ezredest, Ottyly Györgyöt, Motesiczky Miklóst, Palásthy Gábort, Radnay Gábort. «Die 10 juli szerencsésen érkeztem Buda alá, — írja Ottyly György életírásában. — az hol is táborom semmi magyart nem találtam gróf Czobor Ádám uramon kívül. Ő Nagysága mellé állottam, az hol is mindjárt említett gróf ur engem nagy becsülettel látott, meggyenyven generális főkomissarisnál (t. i. Rabattánál) cselédemnek szokott járó profontot. Ottylykéhez csatlakoztak még: Motesiczky Pál, Baranyai Gáspár, Mednyánszky Gáspár, s ez utóbbi különösen kitüntette magát. Említsük fel még gróf Eszterházy Pál nádot, ki azonban, úgy látszik, nem igen játszott nagyobb szerepet s mint a császári sereg tisztjeit, a négy Pálffy grófot, János Károly altábornagyot, Ferencz alezredest, Miklós alezredest, később nádot és a nagynevű hős Miklóst, ki ekkor még fiatal vértesskapitány volt.

Nem volna illő megfeledkezni a külföldi önkéntesekről sem, az előkelő német, francia, spanyol, olasz, angol családok ifju sarjadtáiról, kik eljöttek Buda alá vértékent ontani a keresztény ügyért. Különösen Spanyolországnak volt sok főrangú családja képviselve, mint Vexar herceg, Valero márká, Escalona herceg, Piccolomini

herceg, Castel Moncaya marquis, Don Gaspar de Zuniga, Don Juan Francisco Manrique, Don Rodrigo de los Heneros lovaskapitány s mások. A francziák közt nevezetesek voltak: Lotharingi Károly unokaöccse, az ifju Commercy és Vaudemont hercegek, gr. Schomberg, a híres hugenotta vezér, ki a nantesi edictum óta ette a száműzetés kenyerét; XIV. Lajos marsalljának, Crequi hercegnek ifjabbik fia: Blanchefort marquis, s barátja a Souvré grófok sarja, Longueval marquis, s du Héron, a Rákóczi Ferencz idejéből híres lengyelországi francia követ családjából, kitől a párisi külügyi levéltárban néhány beces jelentés is van Buda alól. Előkelő angolok is nagy számmal voltak, Jakab angol király egyik törvénytelen fia, James Fitzjames, később Berwick herceg, kivel atyja azért szakította félbe párisi tanulmányait, hogy Lotharingi Károly mellé küldhesse s ki a hadjárat végével az oxfordi lovasezred tulajdonosává nevezetett ki vitézsége elismerésül; továbbá Robert hercegnek, az elhalt Károly király törvénytelen fiának fia, ki a jul. 13-diki rohamban More, Talbot és Wiseman lordokkal életét is veszíté, míg más hat angol és skót lord megsebesült; a már említett Richards mérnökari tiszt; Orberry skót lord öccse, a szintén elvezett Carre baronet. A németek közül, kik ezrével voltak, legyen itt fölemlítve Lipót sógora, Károly Fülöp herceg, később pfalzi választó, kinek életét Ottyly és Palásthy Gábor menték meg s a szintén pfalzi házból való Károly György herceg, ki halálával pecsételte meg hősiességét.

Pest és Buda az ostrom idejében.

Az 1686. év júniusában, a mikor az ostromló seregek megkezdtek támadásaikat, oly iszonyu volt a hőség és szárazság országsherte, hogy pl. Mercynek, a míg a tiszai vidékről Párkányig érkezett, emberei s lovai egymásra hullottak. Két embernyi mélységre ástak le a földre, a nélkül, hogy lapályon is vizet találtak volna, s a ló alig tudott valami fűvet találni a legelőn. Képzhetni, minő kellemetlen helyzet volt ez egy nagy hadseregek, mely hosszabb időre üttő táborát Buda alatt, ama város alatt, melyről már ekkor egy tudós és világlátható olasz, a híres Grimani-család egyik sarja, így emlékezett meg: «Valóban megérdemli, hogy egy nagy ország fővárosa legyen.» Pest már egy romhalmaz volt, abból az állapotban, a hogy 1684 őszén a keresztény sereg összedulta, három felől közönséges fállal kerítve, a dunai oldalról pedig egyszerű fapalánkkal zárva el. Kezddött a vészes a Dunán felül, körülbelül ott, a hol most a só- és molnár-utca áll, végig a mai bástya-utczán és vámház-köruton, s a magyar-utczán át a hatvani utczáig s a Károly-körut és a Deák-tér sarkáig. Mind e falakat rondellák flankirozták, Römer Flóris szerint kilencez; így a Deák-tér sarkán, az Angol királyi főkapitányal, a kecskeméti és magyar-utczák sarkán stb., ép azonban ez időben csak három, melyekbe Budavár bevétele után a török foglyok zárták.

Kapuja Pestnek ez időben négy volt, a váci, hatvani, kecskeméti és vízi kapu, mely a mai Esküter előtt nyílt a Dunára. Akkori épülete közül alig hatot-hetet ismerünk; így négy török mecsetet, melyek közül a főmecset a Károly-kaszárnya táján állott, s személynézetét pap képezé, így másik mecset a mai Ferenciek temploma táján, melyben, valamint a harmadikban, hat török pap szolgált. Ismerős épület volt még a főmecset mellett emelkedő szép négy kupolájú furdó s végre a városház-tér körül letegett az a nagy épület, melyet a keresztény sereg az ostrom alatt kétszersült-raktárnak használt.

Pest kevés nevezetessége közé sorozható mindenesetre az időből a két partot a Deák Ferencz-utca irányában összekötő hajóhid, melyről Brown Eduárd, az angol király házi orvosa azt jegyze meg, hogy oly szép hajóhidat még sehol sem látott. Még kevesebb adat létezik lakosai számáról. Csak annyi bizonyos, hogy azok nagyobb részét a török helyőrség képezte, aztán hajósok, fegyverkovácsok, zsidó és mohamedán kereskedők. A törökök és zsidók temetői a mai Lipótváros területén voltak.

Buda lakosairól sem bírnok határozott adatokkal, bár az tény, s már egy Kalocsai nevű ügyes kéme a keresztény haditanácsnak is meg erősíti, hogy jelentékeny kereskedő város volt. A kereskedők tulnyomólag zsidók s örmények voltak, kik rendszeren valami készívet is tanultak azon esetre, ha vagyonukat elveszték. Így a Buda ostrománál többször említett Diodato kal-

A PARTI ÜTEGEK KÉSZEN VÁRTÁK A SZEMÉLYZETET.

SÁNDOR MÁTYÁS.

KÉTSZÁZ HAJÓ NYOMULT ELŐRE HOSSZU SORBAN.

már ékszerész is volt, a hirhedt Gábor kém pedig szabó lett, miután Budán pénzt mint kereskedő és kölcsönző elvesztette. Okiratok említenk Budán Oroszlán és Márton nevű uszorás zsidókat is, a kikhez vidékről is fordultak kölcsönért. Végre cigányok is laktak Budán, mert a vár bevétele után említve van, hogy csak cigány asszonyt harmincznál többet zártak el a törökökkel. Jó hírek örvendtek Budán különösen a szattyán-gyártás, melynek mesterei közül Buda bevétele után sokat mint foglyot a bécsi szíjgyártók mellé rendeltek, hogy azokat tanítsák meg a finom bőr és szattyán készítésére. A cserző vargák tekintélyes társulatának meg terjedelmes mihelyei voltak a Rudas-furdó táján.

Volt ezek között értelmes, tudománykedvelő is. Legalább Kalocsai Márton említi, hogy ő Budán egy ily derek török urnak, mint mondja: «török bárónak» volt vendége, ki igen érdeklődött a könyvek iránt s megbizta vendégét, hogy a bécsi ostrom alkalmával a győzők kezébe került sok lelet kéziratból küldjön hozzá a megnyitott lehet.

A XVI-dik században még létezett 9 furdó közül erre a korra csak öt maradt fenn, közöttük a legszebb a Császár-furdó helyén levő Véli bé furdóje, legkisebb a Király-furdó helyén álló. Kettő volt a Gellérthegy alatt, mint a budai kamarai inspektor írja 1686-ban: «a legistábbak s legszebbek valamennyi közt s egyike azelőtt a magyar királyé, másika a királynéé vala». Bizonyos, hogy ezek alatt a Rác- és Rudas-furdók értendők.

Mecset hat volt csak az alsóvárosban, háromnak helyét ma is meg lehet jelölni; ezek: a cserző vargáké a mai tabáni palota-utczai templom helyén, egy más a Széchenyi-szállodal szemközt s a harmadik vagy vízi mecset a jégverem-utca táján, melytől délre az a vízmű fekszik, honnan keréken hajtották fel a Duna vizét a várba. Egy negyedik a Tojgun pasa sólyom-mecsetje, stb. volt. A temetők is ezek körül terültek el. A keresztény síremlékek tudvalevőleg a törökök furdói díszítésekre használtak fel, lecsiszolva róluk a felírást. Véletlenül mégis akad egy ép síremlék, a bécsi kaputól balra a Humfaly-lejtőn elterült régi keresztény, akkor már török temetőben. Ennek szépen faragott czimere alatt a spanyol születésű budai lakos, nemis Arandai Jakab Diego neve volt olvasható 1500-ból.

A várbán levő házak száma 388 volt, tehát százal több, mint ma. Köztük legérdekesebb a budai pasa, Abdurrahman háza, a mai főhadparancsnokaság telken; egy kis előépülete az utczára nézeti s a hátsó nagy épülettől tágas ud-

var választá el szökőkuttal. Mellette a várszínház helyén állt a pasa mecsetje. De a főmecset a Mátyás temploma volt (az egybehangozó kútfők Szt. István templomának nevezik), hol 10 papi személyt fizetett a török kinstár napi 83 oszporával (45 krajczár). Volt még három kisebb mecset is, a győzelmi mecset 9, s a középső mecset 7 papal. Utó őrát a török városok közül csupán Budán és Esztergomban tírték meg; ez itt a keresztények helyőrségi templomán volt elhelyezve. Nem mulaszthatjuk el a nevezetes Csonka-torony meglemlítését sem — a mai királyi palota északi szárnyának déli sarka — melynek helyiségeiben a keresztény magyar rabok alkottak saját pecsétjükkel élő csodálatos testületet. (Vége köv.)

SÁNDOR MÁTYÁS

VERNE GYULA REGÉNYE.

FRANCIÁBÓL FORDITOTTA HUSZÁR IMRE.

Egyedl. jogdíjított magyar kiadás.

Ürvénstadiók folytatás.

ÖTÖDIK RÉSZ.

IV. Antekirtta.

De mialatt az orvos ama módokat kombinál-gatta, a melyek által czélját elérheté, előállt a kényszerűség is, hogy a gyarmat biztonságáról gondoskodjék. Úgyneki a cyrenei tartományból és a tripoliszi kormányzóságból azt jelentették, hogy a szenuszista mozgalom rendkívüli mérvet ölt, főleg a szigethez legközelebb fekvő Ben Ghazi vilajetben. Külön futárok folyást közlekedtek Zserbubból, a hol akkoriban Szidi-Mohammed-El-Mahadi, a szövetséget nagymestere székelt, a különböző tartományok alá-rendelt főnökeivel. Miután a szenuszisták voltaképen nem egyebek a régi barbarsz kalózok méltó utódainál és halálisan gyűlölnék mindent, a mi európai, az orvosnak oka volt komolyan résen állni.

Nem a szenuszistáknak kell-e tulajdonitanunk mindama mészárúkat, a melyeket husz év óta feljegyezve találunk az afrikai nekrologiákban? Ha Beurmant Kanemben elveszni látjuk 1863-ban, Van der Deeket és társait a Dzuba folyón 1865-ben, Tinné Alexandrine kisasszonyt az övéivel együtt a Nadi Abedsakban 1865-ben, Dournaut Duperrét és Joubert-t az In Arkar kút mellett 1874-ben, Paulovics, Bouchard és Ménozet szerzeteseket In-Kalakon tul 1876-ban, Richard, Morat és Peuplard hittérítőket a ghademesi misiótól, Azsertől éjszaknak, Flotters ezredest, Matton és Diaront századosokat, Guiard orvost,

Beringer és Rocke mérnököt a warglai uton 1881-ben — mindezen balesetek okát csak abban kereshetjük, hogy a várszomszág szövetkezett tagjai a szenuszista tanokat gyakorlatilag alkalmazták a merész utazók ellen.

Az orvos gyakran beszélgetett e dolgokról Báthory Péterrel, Ferrato Luigival, a flottilla és a militia parancsnokaival és a sziget tekintélyesebb egyéniségeivel. Vajjon ellentállhat-e Antekirtta a kalózok támadásának? Igen, kétségkívül, noha még a sziget védművei nincsenek befejezve és csak ama feltétel alatt, hogy a támadók számereje ne legyen tulságosan nagy. Másfelől érdekekben állt-e a szenuszistáknak hadműveletbe keríteni a szigetet? Igen, mert Antekirtta mintegy a kulcsát képezte az egész szidrai öbölnek, a melyet a cyrenei és a tripoliszi partok vesznek körül.

Az olvasó még nem felelte el, hogy Antekirttától délkeletnek két tengeri mérföldnyire emelkedett ki a kis Kencraf sziget, a melynek megerősítésére még eddig nem jutott idő. Ez a szigetcseke vesélyt képezett ama valószínű esetben, ha egy ellenséges hajóraj hadműveleteinek alapjául használná. Az orvosnak gondja is volt rá, hogy aláaknáztassa és a sziget sziklás tömegében lerakott lebegő aknáknak iszonyu robbanó anyaggal voltak megtöltve.

Egyetlen villamos szikra elröptetése a földalatti huzalon, a mely Kencraf szigetét Antekirttával összekötötte, elég volt ahhoz, hogy a veszedelmes szikla megsemmisüljön mindennel együtt, a mi rajta volt.

A mi a sziget egyéb védelmi eszközeit illeti, a következők történtek: A parti ütegek a szolgálattakra kirendelt személyzetet készen várták. A sziget központján levő domb erődje bármelyik pillanatban megkezdhető a tüzelet messzehordó ágyúiból. Számos elhelyezett torpedó védelképen meg egyebek a régi barbarsz kalózok méltó utódainál és halálisan gyűlölnék mindent, a mi európai, az orvosnak oka volt komolyan résen állni.

Azonban a szigetnek volt egy megsebezhető oldala, délnyugati partján, a hol a partraszállást végre lehetett hajtani, mert a sziget e része kívül esett az ütegek és az erőd látóvolságán.

Itt rejlett a valódi vesély s talán már késő volt megkezdni a szükséges védelmi munkákat. De végre is teljesen bizonyos volt-e, hogy a szenuszisták megtámadni szándékoztak Antekirttát, a mi egészen véve vesélyes és nagy erőfeszítést igénylő vállalkozás lett volna? Luigi még kétkedett és kételyt ki is fejezte egy ízben, mikor az orvos és Péter társaságában elindult a sziget erődítvényeinek megvizsgálására.

— Nem osztoztam ezt a véleményt, — viszonzá az orvos. — Antekirtta gazdag és uralkodik a Syrták tengerének e része felett. Már csak ezen okoknál fogva is megtámadatnék előbb-utóbb, mert a szeszistáknak legfőbb érdekükben áll, hogy kezükre kerítsék.

— Semmi se bizonyosabb annál, — tevé utána Péter, — és ezen eshetőség ellen védekezésünk kell.

— De főleg azért hiszem, hogy a támadás rövid idő alatt meg fog történni, folytatá az orvos, — mert Sárkány a szövetkezet tagjai közé tartozik — sőt azt is tudom, hogy folyvást a szeszisták szolgálatában állt, mint külföldi ügynökük. Ne feledjék, barátim, hogy Pointe Pescade a mo-kadde házban egy párbeszédet hallgatott ki Szidi-Hasszán és Sárkány közt. E beszélgetésben többször említették Antekirtta nevet és Sárkány tudja hogy az a sziget Antekirtt orvos tulajdona, vagyis azé az emberé, a kitől fél és a kit Zirone által megtámadtatott az Etna lejtőin. A mi Szi-cziliában nem sikerült neki, azt kétségkívül meg fogja kísérelni itt és kedvezőbb körülmények közt.

— Talán ismeri ésszemélyesen gyűlöli őnt ez az ember, orvos ur? — kérde Luigi.

— Lehet, hogy látott Raguzában, — felelé az orvos. — De kétségkívül tudnia kell, hogy e városban érintkeztem a Báthory családdal, sőt, a mi több, abban a pillanatban, mikor Pointe Pescade megszóktette Szávát Szidi Hasszán házából, azt is megtudta, hogy Péter él, szükségképen nyomára jött tehát az összekötésnek a dolgok közt és nem kételkedhetik a fölött, hogy Péter és Száva Antekirttán találtak menhelyet. Ez teljesen elég ahhoz, hogy ránk uszítsa a szeszista csordát, a melytől nem remélhetünk kegyelmet, ha sikerülne kézre kerítenie a szigetet.

Ez az érvelés nagyon valószínű volt. Sárkány kétségkívül nem tudta, hogy az orvos nem más mint Sándor Mátyás gróf, de eleget tudott felőle arra nézve, hogy minden áron kiragadni iparkodják a kezei közül az artenaki uradalom örökösét. Nem lehetett volna tehát csodálkozni a felett, ha felbujtogatná a kalifát az antekirttai gyarmat ellen indítandó hadjáratra.

E közben elérkezett decz. 3-ika, a nélkül, hogy bármely jel a közel álló támadásra valót volt volna.

Különbö az együttlét ér-zete illuziókban ringatta mindnyájukat az orvos kivételével. Minden szív és minden elme tele volt azzal a gondolattal, hogy Báthory Péter és Sándor Száva menyegzőjét nemso-kára meg fogják ünnepelni. Mindenki igyekezett elhítenni magával, hogy a rossz napok végkép elmúltak és többé nem fognak visszatérni.

Meg kell vallanunk, hogy Pointe Pescade és Cap Matifou is rózsaszínűnek látták a jövőt. A mások boldogsága annyira boldogokká tette őket, hogy folytonos elragadtatásban éltek.

— Igazán hihetetlen! — mondá Pointe Pescade.

— Mi a hihetetlen? — kérde Cap Matifou.

— Az, hogy belőled, Capom, elhízott töképen-zes lett. Csakugyan arról kell gondolkoznom, hogy megházasítsalak.

— Megházasíts! —

— Igen... Egy esinos kis feleséget fogok keresni a számodra.

— Miért kicsit?

— Igazad van!... Egy nagy, egy óriási szep asszonyt... Cap Matifoué asszonyság!... Ugy-e bár szépen hangzik?... No majd Pattagóban keressük ezt a menyecskét.

Addig is, míg Cap Matifou megnősülne és hozzá méltó feleséget találának, Pointe Pescade Báthory Péter és Sándor Száva házasságával foglalkozott. Az orvos engedelmével népünnepet, akrobata-mutatványokat, dalokkal, tánczokkal és taraczkövecskékkel, nagy lakomát a szabad ég alatt, éjjeli zenét és fátylasmenetet akart rendezni a fiatal házaspár tiszteletére. Bátran rábizhatták a dolgot, mert egészen az elemében lesz. Erről a pompás ünnepélyről még soká fognak beszélni!

Ez az egész nemes buzgalom a csirájában fojtatott el.

December 3-ról 4-re éjjel, — nyugodt, de sűrű felhők által elsötétített éjszaka volt, — egy villamos csöngetyű szólt meg Antekirtt orvos dolgozó-szobájában, a városházban.

Este tíz óra volt.

E jeladásra az orvos és Péter eltávoztak a szalonból, a melyben az estét töltötték Báthoryné és Sándor Száva társaságában. A dolgozó-szobában

ESZTERHÁZY PÁL NÁDOR.

PAOLO CONTE ESTERAZI DE GALONHA SIGIOR PERPETVO DI FORKEN STAIN SVPERMO CONTE DEL COMITADO DI SOPROMIA GENERALE NIEL REGIO D' VIGHERIA SOPRA LI CONFINI OPPOSTI A' VAHAYSEL COVEK LIERO E CAMARIERO DI S. M. CES. MASTRO NELLA REAL CORTE D' VIGHERIA CAVALIERO DEL S. R. IMPERIO

meggyőződtek róla, hogy az antekirttai dombon létező figyelő-állomás adta a jelt. A kérdések és feleletek azonnal elkezdődtek a telefon-készülék segítségével.

Az örök jelzése szerint a sziget délkeleti oldal felől egy flottilla közeledett, a melyet még csak homályosan lehetett látni az éj sötétében.

— Azonnal egybe kell hívni a tanácsot, — mondá az orvos.

Alig tíz percz múlva az orvos, Péter, Luigi, Narsos és Köztrik kapitányok és a milícia parancsnokai összegyűltek a városház nagy termében. Az orvos közölte mindnyájukkal a megfigyelő állomásról érkezett jelentést. Azonnal elindultak a kikötőhöz és megálltak a főrakpart végén, a világitó-torony alatt.

E pontról, a mely csak nagyon kevéssé emelkedett ki a tenger színe felett, lehetetlen lett volna meglátni a hajórajt, a melyet a dombon levő örök észrevettek. De ha a délkeleti láthatárt élénken megvilágítják, kétségkívül megtudhat-

ják nemesak a közeledő hajók számát, hanem azt is, hogy mily körülmények közt szándékoznak kikötni. Nem hiba-e így elárulni a sziget fekvését. Az orvos nem tartotta hibának. Ha csakugyan a várt ellenség jön, az bizonyára nem közeledik vaktában, mert ismeri Antekirtta fekvését.

A készülékeket tehát mozgásba tették és a hatalmas villamos telepek hirtelen megvilágították egy fényes sugárral a láthatár nagy részét. Az örök nem csalódtak. Legalább kétszáz hajó nyomult előre hosszú sorban.

(Folyt. köv.)

EGYVELEG.

* Nagy lakodalmi vendégséget tartott közelebb egy gazdag svájci asszony leánya esküvőjén. Május 30-ától június 2-áig mintegy 300 ember vett részt benne. Leöltek egy öt mázsás ökröt, egy bornyut, egy tehenet, 6 juhot, 20 baromfit, s 4 mázsa halat. Kalácsot s kenyert 8 mázsa lisztből készítettek. Megittak 12 tonna sört, 100 liter pálinkát s elszittak mintegy 4000 szaript. Az élelmi szerekből alig maradt meg valami, ital nem is volt elég.

* A legtöbb vak ember d. Skrebitzki adatai szerint Oroszországban van, különösen óriási nagy számban Kiew tartományban, hol 65 lakosra jut egy vak, míg a leginkább éjszakra fekvő Archangelben már csak 390 lakosra. Az átlag Oroszországban 1:125, Angliában ellenben csak 1015 s Dániában 1420 lélekre jut egy vak ember.

* Legerősebb dohányzók Európában a belgák, kiknek évi fogyasztása fejenként 5 1/2 fontnál több. Ezután következnek a hollandiak, németség osztrákok, leghátul állanak az angolok és spanyolok, kiknél a dohányfogyasztás fejenként csak kevés haladja meg az egy fontot.

* Nagy sáskajárás volt ez év tavaszán Bagdadban, mely az egész természetével fenyegette. Hydajat pasa kormányzó tíz napon át valóságos hadjáratot tartott ellenük. A város összes lakosságának, a hét éven felül, rang- s nemkülönbség nélkül, még a papoknak s katonatiszteknek is, ki kellett menni reggelként a sáskákra s mindenik kötelese volt este 2 1/2 kiló sáskát bemutatni a melyeket azután rögtön elástak.

* Az elefánt orra nem az ormányban van, mint közönségesen hiszik, hanem a száj padlásán, közel a homlokhoz s egy nyílásból áll, melyben végződik a szagló szervek. Az állat minden tárgyat, a melyet meg akar szagolni, előbb a nyílásba visz ormányával.

* Kizűtek a méhek egy illinoisi falu lakosságát a templomból. A szöszékhez közel a falban raktak fészket s rendkívül elszaporodtak, úgy hogy a falat le kellett bontani. Ekkor látták, hogy már 16 láb magasságig volt a méz. A templomot újból kellett építtetni.

* A bölények számát az Egyesült-Államokban már leg-főbb ezerre becsülik. Ezért közelebb tudományos expedíciók küldtek ki, hogy a nemzeti muzeum számára kerítsenek néhány példányt, mielőtt végkép kivészének.

* A leghidegebb évek. 1400-ban Európa éjszaki részében minden tenger befagyott. 1410-ben oly hideg volt, hogy a tinta befagyott s csak irónnal lehetett írni; ugyanekkor egész esoport vadállat jött a városokba s a nagy halandóság miatt az utcazőn heverő holtesteket ott falták fel. 1558-ban Franciaországban a bort megfagyva, suly szerint árulták. 1700-ban a hőmérséklet —31° volt, a harangok darabokra hullottak, ha reájok ütöttek, a kerti virágok kipusztultak, állatok s emberek úgy hullottak mint a legyek. 1795-ben egy zászlóalj francia lovasság foglalt el egy svéd hajórajt, mely a jégbe fagyott, ugyanekkor Párisban a hőmérséklet —21 volt. Ujában 1830, 1870. és 1886. években volt nagy hideg; a leg-utolsó évben a Szaján gyalog jártak át.

* A teve óráknént rendes léptekkel 8 kilométernyi utat tesz meg. Ha siettetik, 10 kilométert megtesz egy órában s 90-et egy nap; de az a siettetés nagy nehézségekkel jár.

A Buda visszavívásának 200 éves emlékére vert érem előlapja.

TÖRTÉNETI KÉPEINKHEZ.

Buda ostroma történetéről, a végbement ünnepélyességekről lapunk más helyen közlünk bő részleteket, az alábbi sorokban egyes képeinkhez talál rövid ismertető szövegeket az olvasó.

Lipót császár-herceg. Kezdetül fogva a mellett volt, hogy ne Székely-Fehérvár és ne Eger legyen az 1686-diki táborozás célpontja, mind azt a Bádeni Herman, a hadi tanács elnöke és pártja tervezte, hanem Buda; de ingatag természetéről fogva mindaddig nem merete az elhatározást szót kimondani, míg 1686 június első napjaiban Lotharingiai Károly rá nem vette őt fejedelmi parancsa kimondására.

Miksa Emánuel bajor választófejedelem. A Budát vívó keresztény sereg két hadtestre oszlott. Az egyiknek, mely a várt északnyugatról ostromlta, Lotharingiai Károly, a másiknak, mely a várkastélyt ostromolta, a bajor választó volt főparancsnoka. A fiatal vakmerő uralkodó a várkastély falai tövében, a rések lábánál saját maga szokta volt vezetni kivont kardjával a rohamokra rendelt csapatokat s különösen kitünt haláltmegvető elszántsága az utolsó, szept. 2-diki rohamnál.

Frigyes Vilmos brandenburgi választófejedelem. A leghatalmasb s a legnepszerűbb német fejedelem az egykorú Európában. Kitűnően iskolázott és fegyelmezett katonaságát az 1676-diki fehrbellini ütközet óta a legjobbnak ismerték el Európában. E katonaságból 8200-at küldött Buda alá.

Baden-Durlachi Károly. Buda alá a német birodalmi Sváb kerület Ulmban 1685 végén 4000 sváb katonát rendelt küldeni. A derek svábok már 1683 óta minden évben harcoltak Magyarországon a török ellen. 1685-ben Érsekújvárnál egy győnyörű, óriás zászlót foglaltak el a töröktől s midőn az év végén táborokuk, Baden-Durlachi Károly a győzelem e szép jelét bemutatta a rendeknek, egyhangulag, nagy lelkesedéssel újra őt választották meg a 4000 főnyi sváb csapat vezérének 1686-ra is.

Bádeni Lajos gróf. Miksa Emánuelnek, a bajor választófejedelemnek volt Buda ostroma alatt jobb keze, helyettese, gondolkodó agya. Különösen mérnöki ismeretét váltak az ostrom nagy hasznára. Nincs az az akció bajor részen, a melynél Bádeni Lajos fenyves nevével ne találkoznánk. Csak egy nagy hibája van: az indoklatlan irigység a fővezér, Lotharingiai Károly ellen.

Ince pápa. A török ellen irányuló koalíciónak, az 1684-ben létrejött üggyvezetett szent-ligának szerzője, protektora. Mint ilyen, szóval, tettel, tanácsával, pénzzel pártolta a Velen-czet, Lengyelországot és Lipótót a török hatalom ellen. 1685-től 1686-ig több mint tíz millió forintot fordítá e célra, a mi, a pénz akkori és mai értékét tekintve, mai 100—120 millió forintnak felel meg.

Abdurrahman, az utolsó budai pasa. 1684-ben Kameniecz lengyelországi végvár hősi védője a lengyelek ellen. Megmutatta, hogy méltó emberre bízta a porta Budát, midőn őt nevezte ki 1685-ben e fontos helyre. Intézkedései a vár védelme körül oly minden tekintetben megfelelőek voltak, hogy az ostromló sereg főbb tiszteit bálmulattal töltötték el. De nemesak védeni tudta a várat a 70 éves hős, — meg is tudott annak védelmében halni. Elmenekülhetett volna a Pro-

montor mellett táborozó nagyvezérhez, de nem tette. Inkább meghalt. «Ha nem tudtam megtartani a rámbízott várat, mondá, hadd haljak én meg itt!» Rárohant a keresztény katonák diadalittas csoportjára s a mai iskola-téren — a Verbő egy-utca folytatásában — lehelte ki a halált-osztó kardcsapások alatt nemes lelket.

Eszterházy Pál nádor. Buda ostroma alatt nem jutott neki semmi nevezetesebb szerep. De mégis fölemlítendő neve még ebben az évben is, mert a magyar nemzeti seregnek a megváltozott viszonyok szerint való szervezését sürgette s nagy része volt abban, hogy a teljesen elpusztult magyar vidékek anyai magyar harczost tudtak Buda alá küldeni, mint a mennyi ott tényleg megjelent.

Gr. Batthyány Ádám. A négy magyar generalatus egyikének, az uggyvezetett Kanizsa ellen való főkapitányságnak generalisa. Fiait 28—30 éves ember. Generalatusából valami 3000 embert vezetett Buda alá s a bajor választófejedelem mellé osztatván, augusztus 8-dika után mondhatni ő fedte testével, fűrge s bátor huszáraival az egész bajor sereget a török nagyvezérnek a kamarai erők hátáról csaknem naponkint lecsapó elővédje ellen. Augusztus 8-dikán, mindjárt a legelső nagyobb mérvű ilyen ütközetben, oly föltűnő ügyesen viselte magát, hogy maga a fővezér sietett hozzá őt üdvözölni.

Gr. Csáky István. A felső-magyarországi generalatus generalisa, öreg, tapasztalt katona s buzgó, ügyes adminisztrátor. Neki, az ő jóakaratu igyekezetének köszönhető, hogy 1685/6 telen Thököly megért kuruczai, királypártivá lett katonái el nem züllöttek. Ő volt, a ki gondoskodott, a mennyire lehetett, róluk, a bécsi udvar és haditanács előtt érdekeiket hangsúlyozá. Buda alatt nem harcolt, mert a kormány jobbnak látta őt a még mindig forrongó Felső-Magyarországot csillapítására otthon hagyni; de generalatusának népe: Barkóczy, Petneházy és Sennyej alatt ott voltak Budánál.

Gr. Eszterházy János. A győri generalatus helyettes tábornoka. 68 éves, de erőteljes, testben és lélekben ruganyos férfi. Azon kevés magyar főbb tisztek közül való, kiket a kevély, rátartó német s olasz tábornokok magukkal egyenértékűnek ismertek el. Valami 3000 emberre harcolt Buda alatt. A vár vivásában neki jutott a magyarok közül a legnevezetesebb szerep. Julius 17-én ő volt a Duna felé támadó magyar rohamoknak vezetője s oly kitűnő dispoziciókat tudott tenni, hogy a fővezér augusztus havában az összes magyar gyalogságot — bármely generalatusból valók voltak is — Eszterházy alá adta.

SZIGILGETI ÉS A «BUDAI TÁRSASÁG».

Szerencsés gondolat volt Krecsányi szingagatától, hogy Nagy-Váradon, a hol Szigligeti született, három estén át műveit föllevenítette. Nemesak szerencsés gondolat, de kegyeletes megemlékezés volt ez, melyet ismételni kell minden évben, és követni lehet Budapesten.

A műfaj, melyet Szigligeti a népszínműben alkotott, egy-maga megeredlemlé ezt. A néphben rejlt eredeti őserő, a népszellem, a néperőtellem, csak ez uton nyerheti azt a kifejldést, mely által örök forrása lehet a magyar költszetnek, romlatlan izlésnek és mindazon drámai motivumoknak, melyek egy nép cselekvésbeli szabad akaratát vezérik. Mert ezek a motivumok hatják át a színpadi életet is.

Minő kep a lakodalmi átkeles a Balatonon a «Két pisztoly»-ban; a pusztá a «Csikós-ban»; a kakas-szó, a falusi reggel, a siralomház, a kerehelyek barlangja a «Szokott katonák»-ban! E képeken ma is elandalodom, ezek nem irva, de festve vannak.

És ez a Szigligeti, ha rá visszagondolok, mint igéz meg egyszerű, okos, szerény alakja, az örök mosoly szemében, mely onnan soha el nem mulik.

Ifjú színész korából akarok egy-két vonást feljegyezni. Hogy mikor színészszé lett, Döbrentey egy «tánczfordulóval» megkínálta, s hozzá maga fűtyült: nem találak ezen megítőközi valót. Minden unozsz színész átesik ezen, ha felcsap.

A Döbrentey fűtötte meg nem valami méltóság-ellenes, hanem korrajz.

Midőn Szigligeti 1834-ben Egressy Béni-vel mint színész-ujoncz a «budai társaság»-ba állott,

A Buda visszavívásának 200 éves emlékére vert érem hátlapja.

ott épen nagy ballet-perpatvar folyt. Kaczér Ferencz, a budai társaság egyik tánczme-tere (a másik Szöllősy volt), két tánczosnót szerző-dett Bécsben, drága áron: Wirdisch Katalint és Mayer Karolint. A «magyar játékszn dolga-ban állandóan működő deputáció» (mely az «igazgatóság» felett állott) sehogy sem akarta a szerződést ratifikálni, melyet Kaczér az ő felha-talmazása nélkül kötött.

Kaczér, valószínűleg hogy a «deputáció» ked-veben járjon, 10—12 növendéknek a tánczban ingyen oktatására vállalkozott, hogy «ne legye-nek kénytelenek tánczosokat is a külföldről szerződtetni».

Igen «apropos» volt tehát, ha Szigligetit és Egressy Bényt Döbrenteyt egy «tour»-ral meg-kínálta. A mi pedig a «fűtötyöt» illeti, hát bizo-nyos, hogy Döbrentey úgy fűtyülni nem tudott, mint a «Sztrájk»-ban Tamássy néha-napján, mikor arra a szép dalra rágyújtott: «Volt nekem egy daruszóri paripám».

De Döbrentey, tagadatlanul, jó humoru ember volt. Sok tréfát űzött az egyik sugóval, a kit «Csokonay»-nak hívtak (a másik Kilenyi volt). Gróf Széchenyi István is jó kedélyeért kedvelte meg, a ki pedig emberismerő volt, és tudott a «Hamlet fuvólájá»-val bánni.

Egyszer a jó Balla Károly, a nagyváradi szí- nész-társaság «vezértagja» — a hogy magát alá- írni szokta — «hívesével» együtt mint vendég föllépett Budán «Benjamin Lengyelországban» ez avit színjátékban. Döbrentey erről egy olyan elismerő nyilatkozatot állított ki, hogy Fáy András is (ő volt az igazgató-társ) elmosolyo- dott rajta.

Szigligeti, Egressy Béni, Havi, mind hárman nagy reményű fiatal tehetség voltak, mert hogy Havi is tagja volt a «budai társaságnak», ez on- nan tünik ki, hogy mikor a «pesti» színházhoz szerződött, azt kérte Bajza József igazgatótól: «azt a fizetést rendelje a számára, a milyen fi- zetésé már Budán is volt».

Szigligeti még a budai színháznál írta első darabját: a «Megjárt szöcske»-et 1834-ben. Mindig gonyolódni szokott maga-magával, ha erre emlékeztették, mert hogy csak harmincz váltó forint tisztelet-díjat is kapjon érte, azt kellett mondania, hogy: «németből fordította», mint «eredeti» nem jutalmazták volna. Ké- sőbb, midőn «Rontó Pál» paródiáját Bartha jutalmaztáékul választotta, egy ötödrez jövede- lembe részesült, a «megyei választmány» enge- délyével. Mikor pedig már «Aba» szomorujátékát a «kereses-uti színházban» adták, a három első előadásból egy egész bevétel az övé volt. Akkér- nőtt, mint a palma.

Egressy Benire jobb napok Simoncsics főszol- gabíró igazgatóságával kezdődnek, mely a «ket- tős igazgatóság» után (Fáy András lemondott 1835. márczius 21. Döbrentey Gábor ugyanezen év ápril 1-én) következett. A megye szinigi deputációja az új igazgatónak meghagyja, hogy: «Egressy Bényt, ki igyekezetének már eddig is feles példái adá, valahányszor énekes darabban föllépend, a játék tiszta jövedelméhez képest, belátása szerint, külön is jutalomban részesítse».

Szigligeti benső baráti érzéssel, Havi egy sze- relmes szív lázas szenvedéllyel csüng Egressy Béni- n. És Havi, a kiben genialis szíkrák voltak, de semmiben sem kitartó, ez egy vonzalmában állhatatos. Később is, hogy Egressy Béni Olasz-

FRIGYES VILMOS, A BRANDENBURGI «NAGY» VÁLASZTÓFEJEDLEM.

A hazának ez a második ellensége sokkal veszélyesebb volt, mint az első. Pusztított nemesek külsőleg, de bensőleg is; mérge gyanánt hatott. Állami, társadalmi tekintetéről, haladásról szó sem lehetett és a magyarok kezdték a rabságot szabadságnak tekinteni. Abban, hogy a magyaroknak, illetve keresztényeknek sikerült visszafoglalniok Buda várát, két tényező működött közre. Az egyik XI. Ince pápa, a kinek buzgólkodása és áldozatkészsége nélkül mi sem történhetett volna, a másik tényező I. Lipót császár és király, a római birodalmi császár. Utóbbi ártott a király iránti hűségére, idézve Eszterházy nádor I. Lipóthoz 1686. szeptember 5. iri szavait, melyeket a pozsonyi országgyűlés 1741-ben Mária Terézia előtt ismételt: *Vitam et sanguinem* («Életünket és vérünket»). Fogadásszerű felszólítással fejezte be szavait, följárulván felséges urunknak életünket és vérünket.

Az egyházi szertartás után a közönség a Nándor-térre vonult, hol a katonaság sortűzet adott s a zenekar a néphimnuszot játszta. A méltóságok és meghívott vendégek elfoglalták helyeiket s a budai dalárda himnusza után Gerlóczy Károly alpolgármester szólalt fel. Ő is megemlékezett XI. Ince pápa áldozatkészségéről, melylyel a török elleni harcok lehetővé tette s kegyeletes szavakban esetele a magyar törvényhatóságok önkormányzati nagy feladatát s érdemeit ama nehéz időkben.

«Hazánk egész történelme, folytatás — egy nehéz ezredéves küzdelem. Küzdelem a létért, a honalapító óta egész a mai napig. Nincsen nép egész Európában, mely súlyosabb viszonyok között futotta volna meg pályáját eddig, mint a magyar. Mintha kezdettől fogva az lett volna rendeltetésünk, hogy megmutassuk a világnak, mint képes egy magában álló, egyedül magában bízható — számra nézve nem nagy nemzet az egymást ért súlyos csapások és létét folyton fenyegető veszélyek között megélni.»

Utána Haras Sándor vázolta az ország siralmas helyzetét a török rabság korában, a nagy áldozatok, melyeket a nemzet hozott Magyarország felszabadítása érdekében, majd a nagy napot ezelőtt 200 évvel, mikor a felséges királyi pár diós ősei, Lothringeni Károly és II. Bajor Károly visszafoglalták Budavárát és felszabadították az országot. E közben lelkes éljenzés között leplezték le az

LUD. WILH. V. BADEN. & KÖRBERG. DES. GEN. LÖWENSTEN.
Ausz. ex non Decem pulchra. fortisq. et bellis. Praesulorum. virtutibus. et
LUD. WILH. V. BADEN. & KÖRBERG. DES. GEN. LÖWENSTEN.

LAJOS VILMOS BÁDENI ÖRGRÓF.

emléktáblát, melyet Vasadi Ferenc tanár tervezett, s Kauser Jakab kőfaragó mintázott, míg a bronzmunkák Blahó Pál műhelyéből kerültek ki. Az emléktábla leleplezése után a budai dalárda a «Szózat»-ot énekelte el, a mit a közönség kalaplevéve hallgatott végig.

A fogatok elvonulását az Albrecht-uton nagy közönség nézte, s a rokonszenves tüntetések ezuttal is megújultak. Az ünnepély 12 órakor ért véget.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A trónörökös könyve. Az «Osztrák-Magyar Monarchia Irásban és Képen» című irodalmi vállalatnak most jelent meg immár XIX. füzet, mely a Magyarországra vonatkozó résznek ötödik füzet, az előbbiekhöz hasonló becses szöveggel s művészi kivitelű érdekes rajzokkal.

Magyarország történelmének folytatását találjuk ebben is, és pedig a vegyes házakbeli királyok korszakának befejezését Szabó Károlytól, továbbá az ezenkori közművelődési állapotok jellemzését Csánki Dezsőtől s a Habsburg-házbeli királyok korának kezdetét Pauler Gyulától. E füzet is történeti és művészi becsű számos illusztrációval van díszítve, melyek rendkívül emelik értékét és érdekességét. Nevezetesen ott találjuk a gyulafejevári templom egyik oldalbejáratának művészi kivitelű rajzát Benczur Bélától, mely renaissance-korbeli építészeti műemlék tanúságot tesz hazánk előhaladott állapotáról e korszakban építkezési tekintetben is. A további illusztrációk részint a történelemből vett jeleneteket, részint nevezetes szerepet játszott egyéniségek arcképeit mutatják hasonló korrajzok és festmények után. Így az egyik kép II. Ulászló magyar királynak és Miksa német császárnak azon találkozási jelenetét tünteti föl, melynél a két uralkodó azzal erősítette meg szövetségét, hogy trónutódjaikat kölcsönösen eljegyezték. Fölötte érdekesek II. Ulászló, továbbá leánya, Anna hercegnő és II. Lajos király arcképei, melyek most jutnak legelső ízben közlésre. E három arckép a «dietrichsteini menyegző» című

festményről van másolva, mely 1525-ben készült s a gráci Johanneumban őriztetik. A másolatokat Kimmach László, jeles fiatal festőművészünk készíté. Egy másik rajz II. Lajos magyar királynak vaspánczéját s emlékpénzét mutatja Dörre Tivadar eszterházyi rajzában. A vegyes házbeli királyok korszakát Benczur Bélának egy művészi fölfogásról tanuskodó allegorikus vignetteje rekeszti be, egy fegyverhalmazon fekvő megsebzett oroszán, — míg a következő korszakot Benczur Gyula kitűnő művésziúnak egy bekezdő rajza vezeti be, Magyarország régi czímerét állítván elő, mely mellett kétfélel az ez ország birto- káért versengő kelet és nyugat allegorikus alakjai: egy török és egy keresztény vitéz láthatók. E korszakhoz tartozó történeti illusztrációk közt ott látjuk a hatalmas II. Szolimán és János király arcképét, a XVI-ik századbeli magyar viseletet XVI. és XVII. századbeli magyar fegyverek rajzát. Az arcképek sorát Zrinyi Miklósnak, a szigetvári hősnak arcképe rekeszti be, mely Zund Mátyásnak egykoru rézmetszete után készült. A képeken kívül számos másolatát tartalmazza e füzet az e korszakban szerepelt nevezetesebb személyiségek név- aláírásainak, így a II. Ulászlót, Anna királynét, II. Lajosét, Mária királynét, Verbóczy Istvánét, I. Ferdinándét, János királyét, Izabella királynét, Martinuzzi Györgyét, Szondy Györgyét, Dobó Istvánét és a Zrinyi Miklósét, végrendeletének végső soraival. Ara e füzetnek is csak 30 kr., s a bizományos Révai-testvéreknl, valamint minden magyar könyvárusnál megrendelhetni.

Károlyi Árpád dr., a főváros hatósága által Buda és Pest kétezár év előtti monografiája megírásával megbízott jeles ifjú történettudósunk munkája, «Buda és Pest visszavívása 1686-ban», épen az emlékünne- pélyességek napján jelent meg. Érdekes munka, mely írójának becsületére válik. Felöleli nemesak Budavár ostromának részletes eseményeit gondos kútfői összeállításban, de becses topografiai tanulmányt nyújt Buda és Pest helyrajzi viszonyairól s a török uralom utolsó szakából, s érdekesen adja elő az ostromot megelőző nemzetközi és diplomáciai alku- dozásokat, behatóan szól Magyarország beláallapotai-

BADEN-DURLACHI KÁROLY GUSZTÁV ÖRGRÓF.

ról, Lipót pénzügyeiről, Buda stratégiai fekvéséről, építkezéseiről, erődítményeiről stb. Egy függelékben Károlyi Árpád erőlyes kézzel fosztja szét a Petneházy-, Ramocsaházy-, Fiáth-féle legendákat Buda falainak első megmászásáról, s kimutatja, hogy egyik sem lehetett első Buda falán vagy legjobb esetben nincsenek pozitív adataink a nekik tulajdonított konkrét fegyvertényekről és ezt el lehet fogadni mint szigoru igazságot a nélkül, hogy azért okunk volna kételkedni a magyarságnak Buda visszavívásánál kifejtett diós magatartása felett. Szóval Károlyi műve mondhatni első pragmatikus összeállítása Buda visszafoglalása történetének s oly monografia, mely igazi gyarapodásul tekinthető történeti irodalrunknak; számos sikerült rajz és térkép világosítja a szöveget, egykoru becses metszetek nyomán, melyekből néhányat mi is közlünk, s melyeknek összeállítá- sáért Szilágyi Sándort illeti az érdem. Az egész munka 55 ívre terjed.

Osiky Gergely Petneházyja, a budavári ünnep- lyességek alkalmára írt látványos színmű e hó 1-én került színre az operaházban, hol a nemzeti színház tagjai pár nap óta ideiglenesen tartják előadásait. A darab jól megfelel czéljának és sok látványosság- gal kínálkodik, jól kiaknázza a helyzet nyújtotta elő- nyöket. A színhely Kassa, meséje röviden összevonva a következő.

A székesegyház előcsarnokában Petneházy leánya esküvőjére készülnek. Ugy Petneházy, mint leendő veje, az ifjú Máriássy Miklós, Thököly hívei. Ellenben a barátok, élükön a híres «tűzes» Gáborral, titokban Lipót hívei, mivel tőle remélik a kereszt folszabadítá- sát a félhold hatalma alól. Meg is próbálják Petne- házyt is részökre hódítani, de ez nem megy oly könnyen. Petneházy komoly arccal hallgatja a barátok és a két idegen lovag intó szavát, de el nem tántorodik a Thököly iránti hűségétől. Ekkor hozzák hírel, hogy a váradi pasa hitlenül láncra verette Thö- kölyt. Kirántja kardját és boszút esküszik a hitetlen faj ellen. Petneházy magára marad, mert a barátok és az ő környezete elsiettek a népet megnyerni az új fordulatnak. Most a kísértés közeledik hozzá: mint ifjú, tüzesvérű katona Sabácson megismerkedett egy

MAGYAR HUSZÁRTISZT A XVII. SZÁZAD VÉGÉN.

„Erzsébet” (vörös-kereszt) kórház.

BIZONYTÁVNY. I-50 sebészeti osztály.

Alulírott a vezetéke alatt álló sebészeti osztályon tett kísérletek alapján bizonyítja, hogy az **Altstadter-féle „Phönix-szesz”** mindazon körös esetekben, hol szeszben bedörzsölések javulnak és hol felületet vértöréssel cseleztetik, nevezetesen az izületek heveny és idült csúszás bántalmainál, azután csonttörések és ficamok alkalmával, melyek köztök hosszú viselet által okozott izomzatlanlanság és sorvadással, massage közben stb. jó eredménnyel használható végre még huzamosabb használata után sem okozott bõrízgatást vagy lobosodásokat.

Budapest, 1886 május 12-ú.

Mielõtt Phönix szeszszemmel a nyilvánosság terére léptem volna, saját és a szenvedõ közönség megnyugtására a legtöbb beteg és kórházban átadtam kipróbálás végett s ott a következõ betegségekben **fényes eredménnyel** lett használva; ennek folytán a szesz egy oly általános szer, melynek kitûnõsége mind általánosságban, mind a közhatalomra nézve jónak találhatott és egy családban sem kellene nélkülöznie. — Az en Phönix-szeszben a legtöbb nyilvános betegházakban folytonosan használják s különösen abban bizonyul bedörzsöléssel (massage) minden csúszás bajokban, az izületek avult csúszásában, podagrában, polidagrában, kézcsúszásban, idegbajok-idegbajokban, idegszagattásban, idegkórtban, keresztcsont fájásban, ischiasban, podagrában, fõkékcsúszásban, kézcsúszásban, csigolyákban, holttag ellen, az idegek és izmok megmerevülésénél, vöröskadással, zúzódásoknál, ban, fúzadásokban, holttag ellen, az idegek és izmok megmerevülésénél; továbbá fulgus és fulgusgátás ellen, a szemek sítésre, valamint elõhalat aggagában a beálló gyõngeségénél; továbbá fulgus és fulgusgátás ellen, a szemek gyõngeségében, fogfájásban, szájbajokban mint szájvíz, hajfájásban és a hajtalaj erõsítésére. Beszélget használatával a rögön beálló rosszulleten, hányásnál, gyomorzsorgatásnál, rossz emésztésnél, kolikában, bûzös lehelletnél és choleraanál. — Ara egy üveggel 1 frt. 6 üveg 5 frt 50 kr. 12 üveg 10 frt.

Központi küldeményezési raktár: **Br. Altstüder feltalálónál, Budapest, király-utca 26. szám.**

Dr. Lengiel F. nyir-balzsama.

Már a növényi nedv, mely a nyirbõrnek annak törzsét megfûrták, kifolyik, emelkezézet óta a legkitûnõbb széptörzseknek van ismerve; ha pedig e nedv a fõtallaló utasítása szerint vegyi uton balzsammá dolgoztatik, majdnem csodálatos hatással bír. Ha azzal arczot vagy egyéb bõrészeket este bekenjük, már a kórkezo reggelén majdnem észrevehetetlen pikkelyek válnak le a bõrrõl, miközben a gyõngedõ és fehérrõl miközben a bõrön támadt redõket és himlõbajokat, fiatal arczsint ad; a bõrnek fehérséget, gyõngedõséget kölcsönöz; a legrõvidebb idõ alatt a szeplõt, a foltokat, anyajegyet, orrvörösséget, bõrtakát és minden egyéb bõrészenyet eltávolít. Egy korsóval használható utasítással együtt 1 frt 50 kr.; postán küldve 10 kr-t több.

Fõ letét Magyarországra számára Török József, gyógyszerésznél, Budapest király-utca 12. szám; Pozsonyban Pisatory Bódog, gyógyszer. Temesváron Tarcsay János, gyógyszer. Zágrábban Mittelbach Zsigmond gyógyszerésznél.

VASÁRNAPI UJSÁG

37-İK SZÁM. 1886. BUDAPEST, SEPTEMBER 12. XXXIII. ÉVFOLYAM

Elõfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 12 frt, POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévire 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévire 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévire 3 * Külföldi elõfizetésekre a postai költség megjelölésével, a postai költség meghatározott vitelidj is csatolandó

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárnál kapható, — az osztrák tartományok számára **Szelinski György** cs. kir. egyetemi könyvtárosnál Bécsben, I., Stefansplatz Nr. 6.

Az új közjegyzõi törvény.

1886. ÉVI VII. TÖRVÉNYCZIKK.

Szenteltetett 1886. évi márczius hó 19-én, kihirdetett az országos törvénytárban 1886. évi márczius hó 23-án.

Kiegészítve az 1874. évi közjegyzõi törvény érvényben hagyott §§-val és ellátva a közjegyzõsége vonatkozó curiai döntvényekkel és magyarázatokkal.

Irtja **Szokolay István,** jogtndor.

Ara fûzve 1 forint 20 krajczár osztr. ért.

Megnyitási jelentés.

Batorkodom a nagyérdemû közönségnek becses tudomására hozni, hogy **Budapest, Andrassy-út 29. sz.** alatt egy **illatszer-üzletet** nyitottam. Reményem, hogy ugy lelkesméréses kiszolgálát, valamint gazdagon felszerelt raktárom által, nem különböz ezan szakmában szerzett sok évi tapasztalataimnál fogva, valamennyi igényeknek teljesen megfognak felelni, a miert is üzletemet szives megtekintés végett ajánlom. — Eladás Kicsinyben és nagyban.

BODROSSY GÉZA illatszerár az „IRIS”-hez.

Árjegyzékek kívánatra rendelkezésre állanak. 2943

KWIZDA KÖSZVÉNY-FOLYADÉKJA

évek óta kipróbált, jeles szer **köszvény, eszú és idegbántalmak ellen.**

Jelesnek bizonyul ficzomodások, az izmok és idegek feszültsége, véraláfutások, zúzóadások, a bõr érzéketlensége, továbbá helyi görcsök (lábikragörcs), idegfájás, s kötelek után származott daganatok ellen; főként erõsítõ szer nagyobb fáradságok, yaloglások, stb. elõtt és után, valamint elõhalatott agkórtban beállott gyõngeségeknél.

Valódi minőségben a következõ czégeknek: **Budapest** egyben **Török József** gyógyszerésznél, Kochmeister Fizes utóda, Neruda Nándor, Pillich Ferencz, Strobenz test-erek, Thallmayer és Seitznél, Detsinyi F., Steden J.-nél. — Icsinyben: Altwirth J. gyógyszerésznél, valamint a legtöbb gyógyszerárban.

Fõ letét: KWIZDA FERENCZ JANOS irületi gyógyszer. és cs. k. udv. szállítónál **Kornelburgban.** Egy üveggel 1 frt o. é.

Ezen kívül a koronaországok majd minden gyógyszerárában vannak letétek, melyek a vidéki lapok által idõnként köztudomásra hozatnak **zives megfigyelésül.** E készítmény vételénél kérjük a t. közönséget, mindig Kwizda köszvény-folyadékát kérni és arra figyelni, hogy ép úgy minden üveg, valamint a carton is a fõnnebbi védjeggyel van e ellátva. 2696

AZ **EQUITABLE** életbiztosító-társaság New-Yorkban alapítottott 1859-ben.

Biztosítási tûke 1884 decz. 31-én 788,993,384 o. é. frt a társaság vagyona 148,312,010 o. é. frt nyereségen tartalék 26,733,223 o. é. frt az 1884-ben kötött új biztosítások összege 216,436,495 o. é. frt az egész nyereségen a biztosítottak közt osztatik szét.

Minden kötvény három év múlva megtámadhatlaná válik. 2629

Magyarországi vezérképviselõség: **Budapest, VI., Andrassy-ut 12.**

500 aranyat fizetek annak,

ki **Dr. GREENSILL** salicyl-sav-szájvíze használata után — egy üveggel 40 kr. — még valaha fogfájást kap vagy lehellete bûzös leend. **Dr. Greensill** fogszéplõje, mely a szájvíz után használható, a fogakat fényes fehérré teszi. A szer ártalmatlansága biztosított. Ara 40 kr. Kapható gyógyszerárakban, illatszerekedésekben, s elõkelõ fodrászoknál. **Dr. GREENSILL RÓBERT,** tanár, Parisban. Fõraktár Budapest **Dankovszky Istvánnál** V. k., József-ter 2. sz. **Török Józsefnél** VI. k., király-utca 12. sz. **Neruda Nándornál** IV. ker., hatvani utca. **Liborius Kiss** IV. k., kis hid-utca 8. sz. **Budán Kabakovits Gyõrgynél** illatszerkeres., II. ker. fõ-utca 30.

Máriaczei gyomorcsapok.

Jeles hatású szer a gyomor minden betegségeiben és fõkülmulhatatlan étvágyhiány, gyomor-gyengeség, rosszszagu lehellet, szelek, savanyu felbõfõgés, kolika, gyomorhurut, gyomorégés, húgykõképzõdés, túlságos nyálkáképzõdés, sárgaság, undor és hányás, ha az a gyomorból ered, gyomorgörcs, székszorulat, a gyomornak túlterhelése étel és ital által, gilszta, lép- és májbetegség és aranyérel.

Egy üvege ára használható utasítással **35 kr.** Kapható minden gyógyszerárban. 2262

Fõraktár Magyarországra részere **Török József** gyógyszerésznél Budapest, király-utca 12. szám.

Óvás! A valódi máriaczei csapok sokféle képen hamisítatnak és utánzóztatnak. — A valódiság jeleül minden palack vörös, fõnnebbi védjeggyel ellátott csomagolásban legyen, s a szinten minden palackhoz mellékelt használható utasításon rajta kell legyen, miszerint az **Gusek Henrik** nyomdájában, **Kremsierben** nyomtatott.

Központi szétküldési raktár: **Brady Károly**, „az orangyalhoz” címzett gyógyszerárban **Kremsierben**, (Morvaország).

RADAIN FÜRDŐ savanyvíz-forrás

legtartalmasabb szikeny-savany-savanyvíz. Garod kísérletei bebizonyították, hogy a szikeny-savanyvíz a legbiztosabb gyógyszer. A Radain savanyvíz a legbiztosabb gyógyszer. A Radain savanyvíz a legbiztosabb gyógyszer. A Radain savanyvíz a legbiztosabb gyógyszer.

Fõraktárak Budapest: **Edecsky L. és Mattoni & Wille** uraknál. Kapható minden vezetesebb gyógyszerárban és füzszerekedésekben.

Legjobbnek elismert japáni **„arczbõr-ápoló papir”** nélkülözhetlen toilette-szer hidegben és melegben.

Egy csomag, a 200 lappal 60 kr., bérmentve 80 krajczár. Egy csomag, a 500 lappal 1 frt 50 kr., bérmentve 1 frt 80 kr. használható utasítással együtt. Kapható

Seefehlner J.L. cs. és k. udv. papirkereskedésben Budapest, váci utca 9. sz. alatt.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárakban kapható — az osztrák tartományok számára **Szelinski György** cs. kir. egyetemi könyvtárosnál Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6.

A KÖZSÉGI RENDTARTÁS KÉZIKÖNYVE

tartalmasza az 1886. évi XXI., XXII. és XXIII. törvényekben (a községi, törvényhatósági és fegyelmi törvények) hiteltelenszövegét, kiegészítve miniszteri és curiai döntvényekkel, utasításokkal; a községek hatáskörének, a községi elöljárók törvényhatósági tisztviselõk, bizottságok teendõinek elõírásával; magyarázatokkal és iromány-példákkal.

Irtja **SZOKOLAY ISTVÁN** jogtndor.

Ara fûzve 1 forint 80 kr.

MAGYARORSZÁG A TÖRÖK HÓDÍTÁS KORÁBAN

MÁSODIK JAVITOTT KIADÁS

Irtja **SALAMON FERENCZ**

Ara fûzve 2 frt. Vásznonkötésben 2 frt 50.

GERLÓCZY KÁROLY.

BUDAPEST emelkedését teljes joggal mondhatni rohamosnak. Talán az egy Berlin kivéve nincs Európában város, mely oly haladást bírna fölmutatni, mint Magyarország fővárosa. A ki két évtized óta nem látta, nem ismerne reá. Egészen megújodott, átalakult, kiterjeszkedett, pedig sem árva nem söpörte el ócskább házait, mint 1838-ban, sem tűzvész nem pusztította el avultabb részeit. A természetszerű fejlődés útját nem hagyta el, csak gyorsan haladt rajta. Egymás után, néhány havi idõközök alatt egész utcasorai támadtak üres telkek vagy romlatag épületek helyén, paloták, boulevardok, sétaterkek keletkeztek, úgy hogy ma már Budapest nem csupán természeti páratlan fekvésénél fogva, de az emberi kéz által rakott építményei czimén is a kontinens szebb városai közé sorozható.

Mintegy két évtizede már, hogy a magyar főváros fejlődése ily gyors tempót mutat, de a haladásnak ez a tempója még sokáig nem válik lassubbá, Bécs, a büszke birodalmi metropolis, a fejedelmi udvar székhelye, melynek emelkedése szintén a jelentékenyebbek közül való, nagyobb szabályozásait, melynek a lerombolt bástyák és kőfalak helyén keletkeztek, már-már befejezte; azokkal a középitkezésekkel, melyek egy fővárost megilletnek, már elkészült, több királyi palotát, több kaszárnját, múzeumot, burg- és operaszínházat, városházat, tanépületeket, parlamentházat nem igen épít egyhamar. Budapestre nézve még mind ez hátra van. Most kezd kiépülni második körútja, mely kettõs palotasort vezetend körül a városon a felsõ Dunától az alsó Dunáig. A parlament házának, mely a magyarok honfoglalásának monumentuma kíván lenni, már rakják alapjait; a király csak az imént fogadta el a budai várpalota kiterjesztésének tervét. Az egyetemi építkezések egy része még hátra van s még azután vár megvalósításra az a terv, mely a főváros környékét helyi vasúthálózzal vonva be, üdülõ nyaralóhelyekkel, olcsóbb családi házak telepeivel, egész külsõ városkákka építendí tele. Tagadhatatlan, hogy Budapestnek, valamint Berlinnek is, e nagy emelkedéséhez nagyban hozzájárultak a politikai viszonyok, melyek a fővárost az állami legfőbb hatóságok székhelyévé, a kereskedés, az ipar, a forgalom központjaivá terék. Hozzájárult a nemzet áldozatkészsége is, mely

a törvényhozás által megszavaztatta a főváros visszanyert alkotmány első évtizedeiben álltak a főváros ügyeinek élén s nem mulasztották el annak javára használni föl a kedvezõ viszonyokat.

És ha majdan emlegetni fogják e buzgó férfiak neveit, kik polgárerényeikben nem büszkélkedve, csupán a kötelesség becsületos teljesítésének ösztönét vezettetve megalkották a modern Budapestet, — ez érdemesek sorából nem fog kimaradhatni az a név, mely e sorok fölé írva van s melynek viselője, vonatkozással a fővárosnak az utolsó idõkben elért fejlődésére, ha szerénysége megengedné neki, jogosan mondhatná el, hogy «quorum pars magna fui».

Gerlóczy Károly, Budapest főváros I. alpol-

Goszleth I. fényképe után. **GERLÓCZY KÁROLY.**